

i ponekad inovativna. Međutim, za stručnjake je u metodološkom smislu nedorečena, ciljevi nisu sprovedeni dovoljno dosljedno, hrabro ili domišljato dok koncepcija predstavlja ponekad prevelik teret koji ostaje na površnim komparacijama. No, ključni razlog zbog kojeg knjiga uglavnom neće zadovoljiti stručnjake jest što Calic nije zainteresirana objasniti određene dugoročne procese i strukture, već samo pričati različite usporedne priče o njima.

Filip Šimetin Šegvić

Marinko Šišak, *Tu gdje Istok susreće Zapad: Engleski putopisci 19. stoljeća o Šibeniku i okolici*, Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić" – Ogranak Matice hrvatske u Skradinu, Šibenik – Skradin 2019., 221 str.

Tema knjige Marinka Šiška o Šibeniku i okolici u djelima engleskih putopisaca 19. stoljeća privukla je pozornost javnosti i prije no što je izišla iz tiska. Šišak je, naime, uočivši nedostatno zanimanje naših povjesničara za stariju englesku putopisnu literaturu, za obljetnički zbornik radova Šibenik od prvog spomena (Šibenik – Zagreb, 2018.) napisao zapažen znanstveni rad o zabilješkama četvorice engleskih putnika iz 19. stoljeća o gradu Šibeniku. U toj studiji obrađeni su putopisi diplomata Andrewa Archibalda Patona, teologa Williama Fredericka Wingfielda, anglikanskog svećenika i znanstvenika Johna Masona Nealea te anonimnog autora, poznatog samo po inicijalima R. H. R. U knjizi *Tu gdje Istok susreće Zapad* autor znatno proširuje svoje istraživanje. Osim spomenuta četiri putopisca, u ovu su knjigu uključeni i tekstovi egiptologa Johna Gardnera Wilkinsona te arhitekta Thomasa Grahama Jacksona o njihovim putovanjima Šibenikom i okolicom, ali i ostatkom Dalmacije. Tekst je popraćen i vrijednim crno-bijelim ilustracijama preuzetim iz navedenih putopisa, među kojima se svakako ističe jedan od najstarijih zabilježenih crteža šibenske katedrale s naslovnice djela A. A. Patona (73).

Podsjećajući u *Predgovoru* (7–50) na putnička svjedočanstva drugih poznatih autora naslova o našim krajevima (A. Fortis, I. von Düringsfeld i C. Yriarte), Šišak ukratko ističe sve izazove s kojima se u 19. stoljeću susretao putnik zapadnjak nakon što se odvažio otisnuti se u "novi svijet", prema Istoku i Balkanskom poluotoku. Drugim riječima, čitajući ovu knjigu saznat ćete da je u to doba za putovanje obalom Dalmacije trebalo itekako mnogo odvažnosti i avanturističkog duha. Zbog toga nam, kako napominje autor, tadašnji putopisi nisu pripovijedali isključivo o znamenitostima gradova Dalmacije i ljepotama njezinih krajolika, nego su donosili i vjerna svjedočanstva putopisaca o svakodnevicu i ljudima koje su ondje susretali, ali i o praktičnim izazovima takvih putovanja. Šišak tu ponajprije izdvaja povezanost, odnosno stanje tadašnjih kopnenih i morskih puteva, probleme s pronalaženjem adekvatnog smještaja i naposljetku, očekivane poteškoće na koje su putnici stranci nailazili pri sporazumijevanju s lokalnim stanovništvom. Nakon kratkog pregleda engleske putopisne literature o našim krajevima, autor na koncu *Predgovora* napominje da putopisi, čiji su ulomci u prijevodu na hrvatski objavljeni u ovoj knjizi, datiraju iz razdoblja od 1848. do 1887. godine, odnosno iz doba austrijske uprave u Šibeniku, kada se grad vrlo intenzivno razvijao.

Knjigu otvara (53–105) odlomak iz putopisa J. G. Wilkinsona *Dalmacija i Crna Gora* (1848.). Riječ je o poglavlju s opisom rute od Zadra do Splita. Izdvojen je dio o Šibeniku, njegovoj povijesti, položaju, znamenitostima, ali i vinarstvu. Pisac pri tom nije propustio zabilježiti niti

neobične prizore svakodnevice iz šibenske luke u kojoj žene tovare ugljen na brod, a muškarci obavljaju samo lakše poslove. Ulomak o Šibeniku i okolici iz putopisa A. A. Patona *Visoravni i otoci Jadranskog mora* (1841.) (71–92) bavi se sličnom tematikom, no popraćen je i vjerno prenesenim živopisnim razgovorima s lokalnim stanovništvom (Patonu, primjerice, pratitelj objašnjava da je otočić Visovac “mjesto na kojem se visi”). W. F. Wingfield u putopisu *Putovanje Dalmacijom, Albanijom i Crnom Gorom* (1859.) (93–108) više pažnje posvećuje samom tijeku putovanja i preprekama s kojima se susretao na putu do Šibenika, u kojem, kako piše, “nema ničega vrijednog razgledanja, osim katedrale”, a potom opisuje slapove Krke i Skradin. U *Napomenama o Dalmaciji, Hrvatskoj, Istri, Štajerskoj* (1861.) (109–133) svećenik J. M. Neale očekivano najviše piše o šibenskim crkvama, biskupiji, kršćanskoj literaturi i ilirskom jeziku (objašnjava, primjerice, hrvatske nazive mjeseci u godini), a donosi i zapažanja o odjeći lokalnog stanovništva. Anonimni autor R. H. R. u *Lutanjima Istrom, Dalmacijom i Crnom Gorom* (1875.) (135–143) iz svog kratkog posjeta Šibeniku izdvaja tvrđavu sv. Nikole, otmjenu luku i katedralu koja je, kako navodi, u njemu izazvala osjećaj nesigurnosti, premda njezin krov smatra “rijetkošću vrijednom putovanja”. Posljednji po redu, ujedno i najopsežniji, jest odlomak iz putopisa T. G. Jacksona *Dalmacija, Kvarner i Istra* (1887.) (145–206). I njega su u Šibeniku zanimala slična mjesta kao i ostale putnike, pa piše o katedrali, Jurju Dalmatincu, šibenskim crkvama i povijesti grada, a posjetio je i Skradin i slapove Krke. Međutim, iz Jacksonova je putopisa jasno da su spomenuti lokaliteti promatrani očima arhitekta, pa možemo kazati da njegove zabilješke, popraćene ilustracijama, od svih putopisa uvrštenih u ovo izdanje donose najstručniji povijesni opis spomeničke baštine Šibenika. Na kraju se nalazi *Kazalo osoba i mjesta* (207–221).

Osim što popunjava prazninu u hrvatskoj historiografiji o opažanjima engleskih putopisaca iz pretprošlog stoljeća o našim krajevima, detektirajući pri tom sva ključna mjesta putopisnog žanra, ovo će izdanje zasigurno biti korisno i povjesničarima umjetnosti, ali i ostalim zaljubljenicima u povijest Krešimirova grada. Premda se ne moramo nužno slagati sa svim dojmovima engleskih putnika izdvojenima u ovoj knjizi, njezina je vrijednost svakako i u tome što na jednom mjestu okuplja ulomke iz putopisa koji bi drukčije teže pronašli put do suvremenog čitatelja. Na koncu možemo kazati da se knjiga *Tu gdje Istok susreće Zapad* na zanimljiv način bavi i počecima turizma u Šibeniku i Dalmaciji te vjerujemo da će je i zbog toga mnogi zasigurno uzeti u ruke.

Iva Kurelac

Ana Biočić – Slavko Slišković, *Profesori Katoličkoga bogoslovnog fakulteta rektori Sveučilišta u Zagrebu / Professors of the Catholic Faculty of Theology as Rectors of the University of Zagreb*, Sveučilište u Zagrebu – Katolički bogoslovni fakultet – Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2020., 427 str.

Dvojezično izdanje monografije autora Ane Biočić i Slavka Sliškovića *Profesori Katoličkoga bogoslovnog fakulteta rektori Sveučilišta u Zagrebu (Professors of the Catholic Faculty of Theology as Rectors of the University of Zagreb)* obrađuje doprinose i biografske podatke rektora Sveučilišta u Zagrebu koji su ujedno bili profesori Katoličkoga bogoslovnog fakulteta. Monografija se temelji na istraživanju arhivskoga gradiva, poglavito onog pohranjenog u Pismohrani Sveučilišta u Zagrebu i na Katoličkom bogoslovnom fakultetu.